VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024, hyvinvointialueiden rahoitus ja kuntien tukeminen

19.10.2023
KUNTA- JA HYVINVOINTIJAOSTO

VM/KAO ROOSA VALKAMA, JUSSI LAMMASSAARI

Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus, talousarvion luku 28.89

Hyvinvointialueiden yleiskatteinen rahoitus v. 2024

- Hyvinvointialueiden yleiskatteisen rahoitukseen ehdotetaan 24,7 mrd. euroa. Rahoitus kasvaa vuoden 2023 varsinaisesta talousarviosta n. 4 mrd. euroa. Muutosta selittävät seuraavat tekijät:
  - Vuoden 2023 rahoituksesta n. 1,9 mrd. euroa maksettiin joulukuussa 2022
  - Palvelutarpeen kasvu n. 292 milj. euroa ja indeksikorotus (2,53 %) n. 594 milj. euroa
  - Sote-siirtolaskelman tarkistus (n. 700 milj. euroa) ja vuoden 2023 rahoitusta korjaava kertaerä (n. 550 milj. euroa) n. 1,2 mrd. euroa
  - Yliopistosairaalalisän rahoitus n. 130 milj. euroa
- Hyvinvointialueiden vuoden 2024 tuloksi kirjattava rahoitus kasvaa yhteensä noin miljardi euroa verrattuna vuoden 2023 vastaavaan tasoon.

Hyvinvointialueiden rahoitukseen vaikuttavat tehtävämuutokset vuonna 2024 (vuosimuutos, euroa)

Valtion vuoden 2024 talousarvion mukaiset tehtävämuutokset vuonna 2024	euroa
Hoitotakuun toteutus	37 400 000
Hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen (0,7) rahoittaminen	48 220 000
Ikääntyneiden ympärivuorokautinen hoiva; 0,7 mitoituksen lykkääminen	-89 000 000
Kansallinen mielenterveysstrategia	1 750 000
Lastensuojelun vähimmäishenkilöstömitoitus	12 700 000
Lastensuojelun jälkihuollon ikärajan laskeminen 25 vuodesta 23 vuoteen	-12 000 000
Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen	12 200 000
Sote-valvontalaki (nettomuutos)	-1 660 000
Laki potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista (nettomuutos)	1 395 000
Mielenterveyslain muuttaminen	663 000
Synnyttäneen äidin selvittämistä ja oikeusgeneettisiä vanhemmuustutkimuksia koskeva muutosehdotus	35 000
Uusien tehtävien rahoitus yhteensä vuonna 2024	**11 703 000**

Hyvinvointialueindeksi 2,53% vuodelle 2024, syksyn ennusteen mukainen indeksi tarkentui alaspäin kevään arviosta

- Hyvinvointialueindeksillä tarkistetaan alueiden rahoitusta seuraavalle vuodelle koko maan tasolla kustannustason muutosten osalta.
  - Hyvinvointialueiden hintaindeksissä painotetaan **60% yleisen ansiotasoindeksin muutosta**, **30% kuluttajahintaindeksin muutosta** ja **10% työnantajan sosiaaliturvamaksun muutosta**.
- Syksyn 2023 ennusteen mukainen hva-indeksi vuodelle 2024 tarkentui noin 0,8 %-yksikköä alhaisemmaksi kevään ennusteesta (vaikutus rahoitukseen noin -180 milj. euroa). Muutosta selittää erityisesti työnantajan työttömyysvakuutusmaksun lasku.
  - Työttömyysvakuutusmaksun lasku vähentää alueiden henkilöstökuluja noin 100 milj. euroa.

	syksy 2023	kevät 2023	muutos, syksy - kevät
Yleinen ansiotaso, vuosimuutos %	3.50	3.80	-0.3
Kuluttajahintaindeksi, vuosimuutos %	2.20	2.50	-0.3
työnantajan sotumaksut, vuosimuutos %	-2.27	2.81	-5.1
HVA-indeksi	**2.53**	**3.31**	-0.8

Hyvinvointialueiden rahoitukseen vaikuttavat tehtävämuutokset (tason muutos, euroa)

	2023	2024	2025	2026	2027
Pmi Marinin hallituskauden aikana päätetyt tehtävämuutokset yhteensä	**244 398 000**	**386 603 000**	**412 648 000**	**425 988 000**	**426 388 000**
Hallitusohjelman mukaiset uudet tehtävämuutokset:					
Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden vahvistaminen	0	0	35 000 000	35 000 000	35 000 000
Pidetään voimassa 1.9.2023 voimaan tullut 14 vrk hoitotakuu	0	-5 000 000	-30 000 000	-30 000 000	-30 000 000
Sairaaloiden ja päivystysten kokonaisuudesta säätäminen	0	0	0	-50 000 000	-75 000 000
Uudistetaan erikoissairaanhoidon työnjakoa koskevat säädökset	0	0	-10 000 000	-25 000 000	-25 000 000
Terveydenhuollon asiakasmaksujen korotus	0	0	-50 000 000	-50 000 000	-50 000 000
Terveystarkastusten kehittäminen	0	0	0	0	-30 000 000
Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten hallinnollisen työn vähentäminen	0	0	-10 000 000	-15 000 000	-20 000 000
Lastensuojelun jälkihuollon ikärajan laskeminen	0	-12 000 000	-24 000 000	-24 000 000	-24 000 000
Lääkkeenmääräämiskäytäntöjen laajentaminen	0	0	0	0	-5 000 000
Vaikuttavuuden kehittäminen palvelujärjestelmässä	0	0	0	0	-58 000 000
Digitaalisen asioinnin ensisijaisuuden lainsäädäntö	0	0	0	-2 700 000	-5 400 000
Hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen (0,7) voimaantulon siirtäminen alkamaan 1.1.2028	0	-89 000 000	-89 000 000	-89 000 000	-89 000 000
Ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoituksen kehittäminen teknologiaa hyödyntäen	0	0	-30 000 000	-30 000 000	-30 000 000
Vammaispalvelulain tarkentaminen ja voimaantulon siirtäminen	0	-25 200 000	67 600 000	64 500 000	64 100 000
Keliakiakorvauksen laajentaminen, lääkärinlausuntojen lisääntyminen	0	0	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Mielenterveyslain muuttaminen (tahdosta riippumattomassa psykiatrisessa hoidossa olevien potilaiden oikeusturva)	0	663 000	353 000	353 000	353 000
Synnyttäneen äidin selvittäminen ja oikeusgenettiset vanhemmuustutkimukset		35 000	0	0	0
Pmi Orpon hallitusohjelman mukaiset uudet tehtävämuutokset yhteensä	**0**	**-130 502 000**	**-139 047 000**	**-214 847 000**	**-340 947 000**
Hyvinvointialueiden tehtävämuutokset yhteensä	**244 398 000**	**256 101 000**	**273 601 000**	**211 141 000**	**85 441 000**

Hyvinvointialueiden talouden kehitysarvio

- Julkisen talouden suunnitelmassa (9.10.2023) on julkaistu VM:n kansantalousosaston hyvinvointialueiden talouden kehitysarvio.
- Kehitysarviossa hyvinvointialueiden tilikauden tulos on alijäämäinen koko kehyskauden ajan.
  - Alijäämäistä tulosta selittävät palkkojen ja hintojen nousu sekä henkilöstöpulan paikkaaminen ostopalveluilla.
  - Tulevina vuosina menoja kasvattaa erityisesti henkilöstökustannusten nopea kasvu. Alueiden menoja voivat kasvattaa ennustettua nopeampi hintojen nousu tai alueiden palkkakilpailu henkilöstöstä.
- Kehitysarviossa ei ole huomioida (hallitusohjelman säästöiksi kirjattuja) alueiden omia toimia. On kuitenkin tiedossa, että useilla alueilla valmistellaan menojen kasvua hillitseviä toimia. Näin ollen menot voivat osoittautua painelaskelmaa alhaisemmaksi.
- Hyvinvointialueiden tulee sopeuttaa menokehyksensä valtion rahoituksen asettamiin puitteisiin. Tätä tukee myös hyvinvointialueiden taloutta koskevat säännökset esimerkiksi alijäämän kattamisvelvoite.

Kuntien tukeminen, talousarvion luku 28.90

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus v. 2024 (1/2)

- Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 2,463 mrd. euroa. Valtionosuus laskee vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon verrattuna noin 290 milj. eurolla.
- Valtionosuuden väheneminen johtuu pääosin vuonna 2023 sote-uudistuksen yhteydessä kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden kustannusten ja tulojen tarkentumisesta sekä sen johdosta valtionosuuteen tehtävistä korjauksista:
  - Hyvinvointialueiden rahoitusta koskevan siirron tarkentuminen (siirto momentille 28.89.31) vähentää valtionosuutta pysyvästi 159,79 milj. eurolla vuodesta 2024 lähtien
  - Kuntien verotuskustannusten aleneminen sote-uudistuksen yhteydessä vähentää valtionosuutta pysyvästi 64 milj. eurolla vuodesta 2024 lähtien
  - Kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden tulojen ja kustannusten tasaus vuoden 2023 osalta vähentää valtionosuutta määräaikaisesti 111,895 milj. eurolla vuosina 2024 ja 2025

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus v. 2024 (2/2)

- Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen vaikuttavat uudet ja laajenevat tehtävät:
  - B1-kielen opetuksen lisäämiseen yhdellä vuosiviikkotunnilla; +4,135 milj. euroa (uusi tehtävä)
  - Sitouttavaan kouluyhteisötyö; +4,667 milj. euroa (laajentuva tehtävä)
  - Oppivelvollisuuden laajentaminen; +0,5 milj. euroa (laajentuva tehtävä)
  - Varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien rahoituksen tason vakiinnuttaminen; -251 000 euroa (suunnitelmat tehdään jatkossa 3 vuoden välein, joten rahoitus 1/3 v. 2023 tasosta)
- Indeksikorotus (2,2 %) lisää valtionosuutta 53 milj. euroa. Vaikutus jää kuitenkin 24 milj. euroa tätä pienemmäksi, koska hallitusohjelman mukaisesti valtionosuuteen tehdään indeksikorotuksen yhden prosenttiyksikön korotusta vastaava säästö.
- Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti laskee 22,09 prosentista 21,92 prosenttiin vuonna 2024.
- Valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistusta ei oteta sote-uudistuksesta johtuen huomioon vuonna 2024. Tarkistus tehdään seuraavan kerran vuoden 2025 talousarvion yhteydessä.
- Valtionosuuden harkinnanvaraisen korotuksen maksamiseen on varattu 10 milj. euroa.

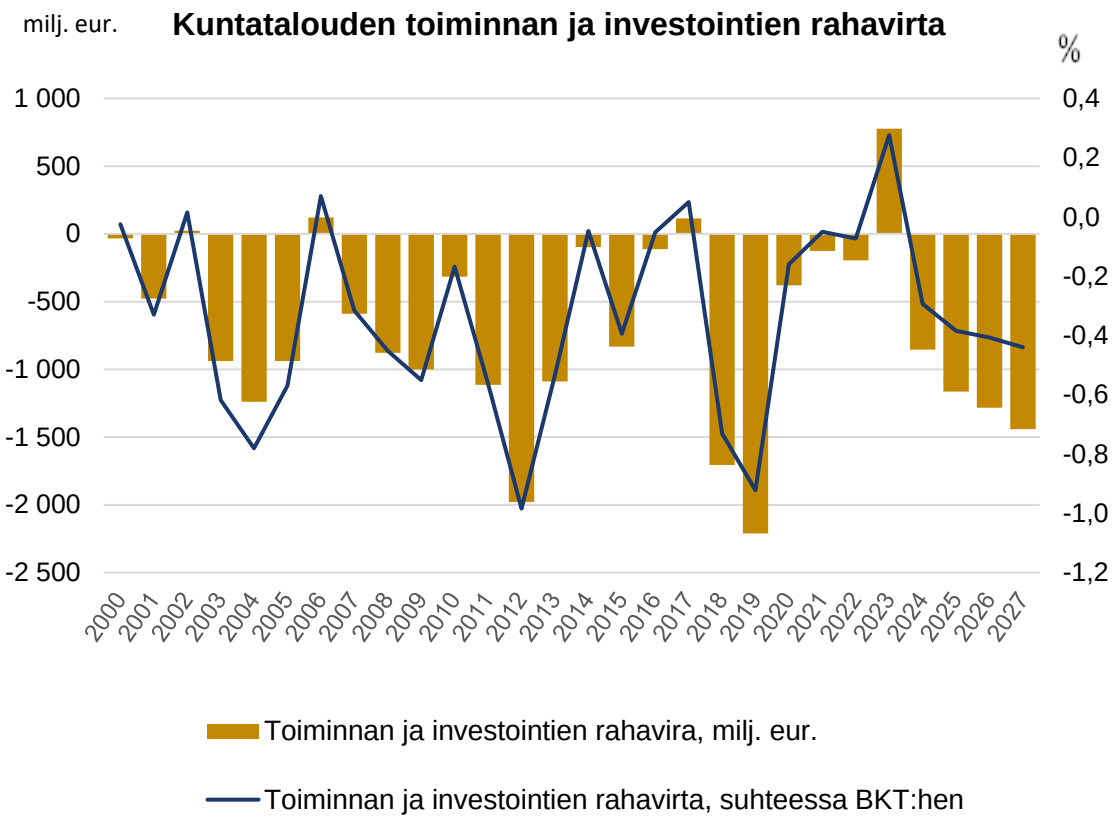
Muu kuntien tukeminen v. 2024

- Kuntien yhdistymisen taloudelliseen tukeen ehdotetaan 11,4 milj. euroa (mom. 28.90.31)
  - Vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien yhdistymisavustuksiin ehdotetaan 5,5 milj. euroa, kuntien harkinnanvaraisiin yhdistymisavustuksiin ja valtionosuusmenetysten korvauksiin 5,5 milj. euroa sekä erityisiin selvityksiin ja kuntien yhdistymisselvityksiin 0,4 milj. euroa.
  - Määrärahasta 11 milj. euroa on siirtoa kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta. Mikäli rahoitusta ei käytetä, tulee se palauttaa valtionosuuteen talousarviovuotta seuraavan vuoden aikana.
  - Määrärahan taso vastaa vuoden 2023 talousarviota
- Valtion korvauksiin kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä ehdotetaan 861 milj. euroa (mom. 28.90.35)
  - Vuodelle 2024 esitettävät veroperustemuutokset kasvattavat korvauksia 10 milj. eurolla.

Merkittävimmät muutokset kehyskaudella

- TE-palvelu-uudistus kasvattaa valtionosuutta noin 900 milj. eurolla vuodesta 2025 alkaen
- Vuodesta 2025 valtionosuuden tasoon vaikuttavat myös työllisyyspalveluita koskevat hallitusohjelmassa sovitut toimenpiteet:
  - Maahanmuuttajaäitien aseman parantaminen; +5 milj. euroa vuodesta 2025 alkaen
  - Ruotsinkielinen kotoutumiskoulutus; +0,5 milj. euroa vuodesta 2025 alkaen
  - Työllisyysmäärärahojen alentaminen ja sitä vastaavat lainsäädännön muutokset; -37 milj. euroa vuodesta 2025 alkaen
  - Pakolaiskiintiön lasku, -1 milj. euroa vuodesta 2025 alkaen
  - Kotoutumispalveluihin kuuluvan kielikoulutuksen saatavuus työpaikoilla; +2 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen
  - Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuudistus; -7,5 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen
- Hallitusohjelman mukaan esi- ja perusopetusta vahvistetaan hallituskauden aikana 500 milj. eurolla. Kokonaisuus sisältänee myös kuntien valtionosuuteen vaikuttavia tehtävämuutoksia. Toimenpiteitä tai niitä koskevaa rahoitusta ei kuitenkaan ole toistaiseksi huomioitu kehyskauden valtionosuuden tasossa, vaan toimenpiteet ja niiden vaikutus valtionosuuteen tarkentuvat jatkovalmistelun yhteydessä.

Kuntatalouden kehitysnäkymät

Lähde: TK, VK, VM

- Kuntatalouden kehitysnäkymät ovat heikkenemässä vuoden 2023 jälkeen. Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta jää painelaskelmassa negatiiviseksi vuosina 2024–2027.
- Kuntatalouden menot kasvavat hintojen noustessa. Kustannusten kehitykseen vaikuttaa etenkin kunta-alan yleistä ansiokehitystä hieman nopeampi ansiokehitys. Myös investointipaineet pysyvät mittavina mm. rakennuskannan iästä ja suurten kaupunkien kasvupaineista johtuen.
- Lapsi-ikäluokkien pieneminen laskee varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen palvelutarvetta ja haastaa kuntia toiminnan sekä palveluverkon sopeuttamiseen.
- Työikäisen väestön väheneminen heikentää puolestaan osaavan työvoiman saatavuutta ja samalla kuntien veropohjaa.

Sote-siirtolaskelmien tarkentuminen

Täydentävässä talousarvioesityksessä korjataan sote-siirtolaskelmaa

- Täydentävässä talousarvioesityksessä korjataan sote-siirtolaskelmaa johtuen lopullisten kustannustietojen tarkentumisesta ja lopullisista verotiedoista.
- Alustavan arvion mukaan kunnilta hyvinvointialueille siirtyvä kustannus on 18,4 milj. euroa vähemmän kuin varsinaisessa talousarviossa on arvioitu.
  - Hyvinvointialueiden rahoituksessa vaikutus on yht. 40 milj. euroa rahoitusta vähentävä.
  - Kunnan peruspalveluiden valtionosuuden osalta vaikutus on yht. 27 milj. euroa valtionosuutta lisäävä.
- Siirtolaskelman luvut tarkentuvat vielä:
  - Kunnan peruspalvelujen valtionosuuslain 57 §:n mukaan sote-siirtolaskelma tarkistetaan verotulojen osalta vuoden 2022 valmistuneen verotuksen mukaisten maksuunpantujen verotulojen perusteella.
  - Maksuunpannut verotiedot vaikuttavat kunnan peruspalvelujen valtionosuusmomentin kokonaistasoon hyvinvointialueille tehtävän pysyvään siirron sekä vuotta 2023 koskevan jälkikäteisen siirtyvien tulojen ja kustannusten tasauksen kautta.
  - Hyvinvointialueiden rahoituksen kokonaistasoon lopullisilla vuoden 2022 verotiedoilla ei ole vaikutusta.
  - Vuoden 2022 valmistuneen verotuksen mukaiset tiedot saadaan marraskuussa 2023.